

Program nauczania języka angielskiego

*przeznaczony dla klas IV-VI szkoły podstawowej
II etap edukacyjny*

Autor: Beata Tomaszewska

CAMBRIDGE
UNIVERSITY PRESS

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Założenia ogólne	3
3. Warunki realizacji programu	5
4. Użytkownicy programu	5
4.1. Uczniowie klas IV-VI.....	5
4.2. Nauczyciel.....	6
5. Ogólne cele nauczania i wychowania oraz wynikające z nich zadania szkoły	7
6. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania sformułowane w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego	8
7. Treści nauczania	10
8. Procedury osiągania szczegółowych celów edukacyjnych	10
8.1. Planowanie zajęć	10
8.2. Formy i organizacja pracy	11
8.3. Techniki Nauczania	11
Rozwijanie kompetencji językowych.....	11
Nauczanie słownictwa	13
Nauczanie struktur gramatycznych	13
Integrowanie nauczania językowego z przedmiotowym (CLIL).....	14
Rozwijanie autonomii ucznia.....	14
8.4. Dostosowywanie procesu nauczania do potrzeb i możliwości uczniów	16
Praca z uczniem słabszym.....	16
Praca z uczniem zdolnym	17
9. Opis założonych osiągnięć ucznia.....	18
10. Propozycje metod oceniania stopnia realizacji założonych celów	19
10.1. Ogólne założenia oceniania.....	19
10.2. Elementy podlegające ocenianiu	20
10.3. Cechy dobrego sprawdzianu	20
10.4. Sprawdzanie umiejętności językowych	20
Rozumienie ze słuchu i czytanie ze zrozumieniem.....	20
Pisanie	21
Mówienie.....	21
10.5. Sprawdzanie znajomości zagadnień leksykalno-gramatycznych	21
10.6. Propozycje sposobu ustalania śródrocznej i rocznej oceny klasyfikacyjnej	21
11. Środki dydaktyczne proponowane do wykorzystania przy realizacji niniejszego programu	24
12. Bibliografia	25
13. Załączniki	26
Załącznik 1: Arkusz samooceny nauczyciela.....	27
Załącznik 2: Przykładowy model scenariusza lekcji.....	28
Załącznik 3: Przykładowy scenariusz lekcji – praca techniką stacji edukacyjnych	29
Załącznik 4: Ankieta diagnostyczna dla ucznia	31
Załącznik 5: Arkusz samooceny ucznia	32

1. Wstęp

Wrzesień 2009 zapoczątkował wprowadzanie nowej podstawy programowej (NPP) do polskich szkół. Reforma objęła najpierw I i III etap edukacyjny. W roku szkolnym 2012/13 nowa podstawa programowa zaczyna obowiązywać w klasach 4-6 szkoły podstawowej oraz w szkole ponadgimnazjalnej.

Jednym z najważniejszych założeń nowej podstawy programowej jest **kontynuacja** nauki języka obcego na kolejnych etapach edukacyjnych. Na pierwszym etapie edukacyjnym (klasy 1-3 szkoły podstawowej) uczniowie przez trzy lata mieli kontakt z językiem angielskim. Przychodzą więc do klasy czwartej ze świadomością i wrażliwością językową oraz bardzo podstawowymi umiejętnościami językowymi. Zadaniem nauczyciela jest rozwijanie kompetencji językowych dzieci, a nie nauczanie języka obcego od samego początku.

Inną nowością nowej podstawy programowej jest określenie oczekiwanych **efektów kształcenia** sformułowanych w języku wymagań, co zgodne jest z koncepcją Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ). Szczegółowo opisano, jakie umiejętności językowe powinny charakteryzować absolwenta szkoły podstawowej. Zakłada się, że po ukończeniu II etapu edukacyjnego uczniowie będą posługiwali się językiem obcym co najmniej na poziomie A1 wg ESOKJ. Te właśnie umiejętności w zakresie języka obcego, określone w NPP, **od 2015** roku będą sprawdzane w zadaniach testowych **Sprawdzianu szóstoklasisty**.

Wreszcie, NPP wyraźnie wskazuje na istotę rozwijania **ponad-przedmiotowych kompetencji ucznia**. Od początku edukacji szkolnej, uczniowie przygotowani są do sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, do coraz większej samodzielności i odpowiedzialności.

Należy podkreślić, że podstawa programowa określa minimum tego, czego uczeń ma się nauczyć. Nauczyciel, po rozpoznaniu możliwości i potrzeb uczniów oraz warunków, jakimi dysponuje szkoła może te treści i umiejętności dowolnie rozszerzać.

2. Założenia ogólne

Niniejszy program nauczania języka angielskiego opracowano w oparciu o nową podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (Rozporządzenie MEN z 23.12.2008 r. Dz. U. Nr 4, poz. 17 z 2009 r.).

Program przeznaczony jest dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej i zgodnie z wytycznymi MEN stanowi **kontynuację** nauki języka angielskiego, rozpoczętą na I etapie edukacyjnym.

Zgodnie z podstawą programową, **po zakończeniu III klasy uczniowie powinni:**

1. wiedzieć, że ludzie posługują się różnymi językami i że chcąc się z nimi porozumieć, trzeba uczyć się ich języka;
2. reagować werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
3. rozumieć wypowiedzi ze słuchu:
 - a. rozróżniać znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu,
 - b. rozpoznawać zwroty stosowane na co dzień i potrafić się nimi posługiwać,
 - c. rozumieć ogólny sens krótkich opowiadań i baśni przedstawianych także za pomocą obrazów, gestów,

-
- d. rozumieć sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych (także w nagraniach audio i video);
 4. czytać ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;
 5. zadawać pytania i udzielać odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów, recytować wiersze, rymowanki i śpiewać piosenki, nazywać obiekty z otoczenia i opisywać je, brać udział w mini przedstawieniach teatralnych;
 6. przepisywać wyrazy i zdania;
 7. w nauce języka obcego nowożytnego potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych;
 8. współpracować z rówieśnikami w trakcie nauki.

Zadaniem nauczyciela II etapu edukacyjnego jest rozpoznanie doświadczeń językowych dziecka, nabytych w edukacji wczesnoszkolnej. Dobrze byłoby porozumieć się z nauczycielem uczącym na pierwszym etapie edukacyjnym, przeprowadzić wstępne badanie potrzeb uczniów, oraz przede wszystkim zapoznać się z podstawą programową dla I etapu.

Program kładzie nacisk na nauczanie **kompetencji komunikatywnych** uczniów. Podstawowym celem kształcenia jest bowiem, wg NPP, rozwijanie sprawności skutecznego komunikowania się w języku obcym w mowie i piśmie. Najważniejszą umiejętnością jest więc osiągnięcie przez ucznia różnych celów komunikacyjnych, a poprawność językowa, choć odgrywa istotną rolę, nie jest nadrzędnym celem dydaktycznym. Uczniowie doskonalić będą wszystkie cztery kompetencje językowe, sformułowane w języku ESOKJ: **receptję** (rozumienie tekstu słuchanego i czytanego), **produkcję** (tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych), **interakcję** (reagowanie językowe w formie ustnej i pisemnej) oraz **mediację** (przetwarzanie tekstu w formie ustnej i pisemnej).

Piątym obszarem kompetencji zdefiniowanym w ESOKJ jest **wiedza**, czyli zakres środków językowych niezbędnych do rozwijania pozostałych umiejętności językowych. W programie omówione zostaną sposoby nauczania słownictwa oraz struktur gramatycznych.

Należy podkreślić, że zadaniem szkoły jest nie tylko rozwijanie umiejętności językowych uczniów ale, poprzez nauczanie języka obcego, również kształtowanie ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Warto również pokazać uczniom, że język obcy może służyć jako narzędzie do poszerzania wiedzy z innych dziedzin. Stąd zalecane jest wykorzystanie elementów zintegrowanego nauczania językowo-przedmiotowego (*Content and Language Integrated Learning – CLIL*).

Podstawa programowa kładzie duży nacisk na **indywidualizację** procesu nauczania. Niniejszy program wskazuje, w jaki sposób można pracować z uczniami o różnych potrzebach edukacyjnych. Różnice te mogą być spowodowane np. możliwościami kognitywnymi, szybkością wykonywania zadań, poziomem umiejętności językowych, trudnościami w nauce, czy też wiekiem uczniów. Należy przypomnieć, że w klasie IV mogą znaleźć się dzieci, które rozpoczynały naukę w wieku 6 lat. Tak więc w jednej grupie uczyć się będą 9 i 10-latkowie, a to wymaga większej uwagi nauczyciela.

Techniki nauczania proponowane w niniejszym programie są w większości zgodne z założeniami podejścia komunikatywnego. Jednak najbardziej skuteczne nauczanie języka angielskiego polega na umiejętnym łączeniu technik polecanych przez różne modele kształcenia. Można więc odnaleźć tu, na przykład, elementy TPR (*Total Physical Response*) (metoda reagowania całym ciałem), metody audiolingwalnej (wyrabiającej nawyki językowe) czy CLIL (*Content and Language Integrated Learning*).

Przykładowe ćwiczenia przedstawione w programie wspomagają również rozwijanie innych kompetencji kluczowych, określonych w podstawie programowej, takich jak: praca w zespole,

samokształcenie, poznawanie własnych potrzeb edukacyjnych, umiejętność efektywnego uczenia się, czy wreszcie korzystanie ze źródeł i sprawne posługiwanie się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

3. Warunki realizacji programu

Na realizację materiału zaprezentowanego w tym programie należy przeznaczyć co najmniej **240 godzin** dydaktycznych, co stanowi minimalną obowiązkową liczbę godzin przydzieloną na nauczanie języka obcego na II etapie edukacyjnym. Godziny te mogą być dowolnie podzielone na poszczególne trzy lata, w zależności od możliwości. Najczęściej spotykaną organizacją zajęć z języka obcego jest schemat: 2 godziny/tydzień - 4 klasa, 3 godziny/tydzień - 5 i 6 klasa.

Zalecane jest prowadzenie lekcji języka angielskiego w klasie, w której możliwe jest różne ustawienie stolików, sprzyjające wybranej formie pracy (w parach, w grupach).

Niezbędnym wyposażeniem jest odtwarzacz płyt CD, odtwarzacz DVD oraz, w miarę możliwości projektor multimedialny. Pomocna byłaby również tablica interaktywna oraz dostęp do komputera z łączem internetowym. Uczniowie powinni mieć również możliwość korzystania ze słowników dwujęzycznych i prostych słowników monolingwalnych. W klasie powinno się również znaleźć miejsce, w którym będą eksponowane projekty uczniów.

Nauczyciela powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni bowiem odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania i selekcjonowania informacji.

Uwaga: Program może być modyfikowany w zależności od specyficznych potrzeb uczniów i nauczycieli oraz możliwości jego realizacji stwarzanych przez szkołę.

4. Użytkownicy programu

4.1. Uczniowie klas IV-VI

Przejście z pierwszego etapu edukacyjnego do drugiego jest dla młodych uczniów wielką zmianą. W nauczaniu wczesnoszkolnym organizacja procesu dydaktycznego wyglądała zupełnie inaczej. Nie było osobnych, wydzielonych przedmiotów, zmieniających się co 45 minut nauczycieli oraz różnych sal. Nie było ocen wyrażanych cyfrą, ani kartkówek i licznych sprawdzianów. Uczniowie spędzali czas w swojej klasie ze swoją "panią" w przyjaznej atmosferze uczenia się poprzez zabawę. Również nauka języka angielskiego polegała na rysowaniu, śpiewaniu piosenek, recytowaniu prostych wierszyków, słuchaniu krótkich historyjek i reagowaniu na polecenia nauczyciela (*TPR*). Dlatego ważne jest, aby nauczyciel w jak najbardziej łagodny sposób wprowadzał uczniów w nową sytuację, nie zmieniając zbyt gwałtownie sposobu prowadzenia lekcji, do jakiego przyzwyczajone są dzieci.

II etap edukacyjny to także dla uczniów czas przejścia z okresu dzieciństwa w wiek dorastania. Widać to wyraźnie w różnicach pomiędzy IV a VI klasą. Dlatego w pierwszym semestrze klasy IV nauczyciele powinni korzystać jeszcze z elementów metodyki nauczania wczesnoszkolnego. Z czasem należy wprowadzać coraz więcej nowych form i treści nauczania, będących dla uczniów większym wyzwaniem i podążających za ich nowymi – bardziej dorosłymi zainteresowaniami. Należy też wprowadzać uczniów do większej autonomii, powierzać im zadania do wykonania.

Dzieci na tym etapie rozwoju osiągają najpierw stadium operacji konkretnych: oznacza to, że potrafią logicznie myśleć, ale tylko w odniesieniu do konkretnych przedmiotów i zdarzeń. Zaczynają również postrzegać świat z różnych punktów widzenia. Wkrótce, w wieku 11-12 lat przechodzą od myślenia konkretnego do bardziej abstrakcyjnego, czyli potrafią teoretycznie rozpatrywać różne możliwe rozwiązania oraz przewidzieć ich skutki. (Andrzejewska w Komorowska 2009:132)

Uczniowie klas IV-VI stają się bardziej świadomi procesów poznawczych. Potrafią lepiej zapamiętywać nowe fakty, logicznie łączyć informacje, tworzyć reguły. Łatwiej jest im też uczyć się, bo sprawniej posługują się językiem polskim, sprawniej czytają i piszą, mają bogatsze słownictwo i posiadają większą wiedzę ogólną. Te umiejętności i wiedza ułatwiają naukę języka angielskiego, np. wprowadzając zagadnienia gramatyczne można odwołać się do wiedzy z tego zakresu z języka ojczystego. (Andrzejewska w Komorowska 2009:132; Dąbrowska w Komorowska 2011:95)

Uczniowie na II etapie nauczania coraz bardziej rozumieją, że uczenie się to pewien proces. Mogą już określać swoje potrzeby edukacyjne, organizować swoją pracę, oraz dokonywać samooceny. Uczniowie będą też odkrywać swoje preferowane style uczenia się: wizualny, słuchowy, kinestetyczny.

Okres średniego wieku szkolnego to też czas usamodzielniania się, kreowania własnego wizerunku i przywiązywanie większej wagi do opinii grupy rówieśniczej. Naturalna, nieskrępowana często wstydem chęć występowania i odgrywania ról powoli zanika, ustępując coraz większemu zahamowaniu przed występowaniem na forum klasy z uwagi na ryzyko popełnienia błędów i ośmieszenia się.

Uczniowie wykazują, nabytą na I etapie edukacyjnym, umiejętność współpracy w grupie. Mogą i powinni być wdrażani do coraz większych zachowań autonomicznych, samodzielnego poszukiwania informacji, korzystania ze słowników, opracowywania projektów, samodzielnego uczenia się w domu.

Należy jednak pamiętać, że uczniowie mogą wykazywać nadal duże różnice rozwojowe: kognitywne i emocjonalne. Każde dziecko rozwija się bowiem w swoim tempie. Mogą znaleźć się tacy, którzy pracują wolniej i tacy, którzy bardzo szybko wykonują zadania. Dzieci, które wymagają większej pomocy nauczyciela i te, które są już w miarę samodzielne. Tylko nauczyciel, poprzez wnikliwą obserwację, może stwierdzić, jakie potrzeby ma dziecko i dostosować do nich swoje nauczanie, czyli dokonać indywidualizacji procesu nauczania.

4.2. Nauczyciel

Nauczyciel jest niewątpliwie w dużej mierze odpowiedzialny za sukces swoich uczniów. Szczególnie na etapie szkoły podstawowej ważne jest, aby swoją postawą i nauczaniem rozbudzał zainteresowanie przedmiotem i zachęcał uczniów do rozwijania ich umiejętności językowych.

Oprócz odpowiednich kwalifikacji przedmiotowych, nauczyciel korzystający z tego programu, przede wszystkim wykazuje duże umiejętności wychowawcze. Rozpoznaje potrzeby i możliwości uczniów i odpowiednio planuje działania, tak aby indywidualnie wspomagać rozwój każdego ucznia. Ponieważ rozwój dzieci w klasie IV-VI przebiega rozmaicie, nauczyciel będzie musiał poradzić sobie z sytuacją *mixed ability class* i to nie tylko pod względem różnego poziomu znajomości języka obcego, ale przede wszystkim różnic w rozwoju intelektualnym i emocjonalnym swoich wychowanków. Stąd potrzeba planowania lekcji z wykorzystaniem zróżnicowanych zadań i rozmaitych pomocy dydaktycznych.

Nauczyciel, wreszcie, wykorzystuje treści i zadania umożliwiające uczniom nie tylko rozwój umiejętności językowych, ale także ich wiedzy ogólnej (CLIL), oraz umiejętności ponadprzedmiotowych (np. praca w grupie, poszukiwanie informacji).

Reforma programowa nałożyła także na każdego nauczyciela nowe zadania i obowiązki przypisywane poprzednio nauczycielom konkretnych przedmiotów. Jednym z najważniejszych zadań szkoły podstawowej jest kształcenie umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałość o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów. Wypełnianie tego zadania należy do obowiązków każdego nauczyciela.

Ważnym zadaniem szkoły podstawowej jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów.

Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów.

Ważnym zadaniem szkoły podstawowej jest także edukacja zdrowotna, której celem jest kształtowanie u uczniów nawyku dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.

(Podstawa programowa)

Do głównych zadań nauczyciela należy również bieżące ocenianie postępów uczniów, a ocenianie to ma charakter nie tylko sumujący, ale przede wszystkim kształtujący. Nauczyciel wspiera swoich uczniów, przekazuje im konstruktywne informacje zwrotne dotyczące postępów, buduje u uczniów wiarę w ich możliwości.

Nauczyciel jest jednocześnie refleksyjnym praktykiem, który analizuje skuteczność swojej pracy, doskonali ją i modyfikuje. **(Załącznik 1)**

5. Ogólne cele nauczania i wychowania oraz wynikające z nich zadania szkoły

(Opracowane w oparciu o podstawę programową kształcenia dla szkół podstawowych (Rozporządzenie MEN z 23.12.2008 Dz. U. Nr 4, poz. 17 z 2009 r.).

Podstawa programowa definiuje kształcenie ogólne w szkole podstawowej jako fundament wykształcenia – szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy, dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny.

Celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w szkole podstawowej należą:

- 1) czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność, jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa;
- 2) myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;
- 3) myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 5) umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji;
- 6) umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;
- 7) umiejętność pracy zespołowej.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła podstawowa kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej.

W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

6. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania sformułowane w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego

Wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa w szkole podstawowej opisane są, zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji, w języku efektów kształcenia. Cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczniów sformułowane są w języku wymagań szczegółowych.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie bardzo proste i krótkie wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka, a także krótkie i proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w prostej rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Wymagania szczegółowe:

1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów opisanych w punkcie 7.
2. Uczeń rozumie wypowiedzi ze słuchu:
 - 1) reaguje na polecenia;
 - 2) rozumie znaczenie zwrotów dnia codziennego adresowanych do ucznia;
 - 3) rozumie ogólny sens prostego tekstu;
 - 4) wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście słuchanym;
 - 5) rozumie intencje rozmówców (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie);
 - 6) rozpoznaje rodzaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole).
3. Uczeń rozumie krótkie, proste, kilkuzdaniowe wypowiedzi pisemne:
 - 1) rozumie ogólny sens tekstu;
 - 2) wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście;
 - 3) rozpoznaje różne rodzaje tekstów, np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa.
4. Uczeń tworzy kilkuzdaniowe wypowiedzi ustne według wzoru:
 - 1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca;
 - 2) opowiada o czynnościach życia codziennego;
 - 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia.
5. Uczeń tworzy kilkuzdaniowe wypowiedzi pisemne według wzoru:
 - 1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca;
 - 2) opisuje czynności dnia codziennego;
 - 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia.
6. Uczeń reaguje ustnie w prostych sytuacjach dnia codziennego:
 - 1) przedstawia siebie i członków swojej rodziny;
 - 2) podaje swój wiek i miejsce zamieszkania;
 - 3) podaje swoje upodobania;
 - 4) mówi, co posiada i co potrafi robić;
 - 5) prosi o informacje;
 - 6) wyraża swoje emocje;
 - 7) wyraża prośby i podziękowania.
7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w prostych sytuacjach życia codziennego:
 - 1) udziela podstawowych informacji na swój temat;
 - 2) wyraża podziękowania.
8. Uczeń przetwarza tekst:
 - 1) przekazuje ustnie informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego;
 - 2) zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego.

-
9. Uczeń dokonuje samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, zapamiętywanie nowych wyrazów).
 10. Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych.
 11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
 12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty).
 13. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

7. Treści nauczania

Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

- 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania);
- 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia);
- 3) szkoła (przedmioty nauczania, przybory szkolne);
- 4) praca (popularne zawody);
- 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego);
- 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki);
- 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie);
- 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, kierunki świata);
- 9) kultura (święta, obrzędy);
- 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy);
- 11) zdrowie (samopoczucie, higiena codzienna);
- 12) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

Te same zagadnienia tematyczne będą obowiązywały na kolejnych etapach edukacyjnych; ich zakres językowy i poziom szczegółowości będzie się systematycznie zwiększał. Jednocześnie te 12 bloków tematycznych znajdzie swoje odzwierciedlenie w zadaniach planowanego na 2015 rok sprawdzianu szóstoklasisty z zadaniami z języka obcego.

8. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych

8.1. Planowanie zajęć

Podstawą planowania lekcji jest określenie jej celu oraz zdefiniowanie umiejętności szczegółowych, jakie uczeń nabędzie po tych 45 minutach. Następnie, do realizacji celu dobierane są materiały i pomoce dydaktyczne oraz określany jest przebieg i sposób organizacji lekcji.

Lekcja języka angielskiego musi być zaplanowana w taki sposób, aby dać uczniom możliwość poznania nowego materiału oraz ćwiczenia go w bardziej i mniej kontrolowanych zadaniach.

Tradycyjny schemat lekcji obejmuje:

- cele lekcji,
- materiał językowy,
- etapy lekcji rozplanowane w czasie
- opis przebiegu zajęć (techniki nauczania i formy pracy),

-
- pomoce dydaktyczne,
 - przewidywane problemy i sposoby poradzenia sobie z nimi (np. niesprawny sprzęt audiowizualny, wcześniejsze wykonanie zadania przez niektórych uczniów).

W proponowanym modelu scenariusza lekcji (**Załącznik 2**) zawarte zostały jeszcze informacje o indywidualizacji nauczania oraz o elementach podlegających ocenianiu.

Istotne jest dostosowanie tempa lekcji do wieku i możliwości uczniów. W klasie czwartej, szczególnie w pierwszym semestrze, uczniowie powinni wykonywać różnorodne krótkie zadania, tempo lekcji powinno być dosyć szybkie, pod względem zmienności zadań, ale czas przeznaczony na ich wykonanie będzie dłuższy, niż w klasie 5-tej czy 6-tej. W starszych klasach szkoły podstawowej uczniowie potrafią skoncentrować się dłużej nad pracą nad jednym nieco bardziej skomplikowanym zadaniem, tak więc nie jest już wymagana duża częstotliwość zmiany. Czas przeznaczony na wykonywanie prostych zadań będzie się skracał.

Stosowanie różnorodnych form pracy czy technik nauczania dostosowanych do możliwości i zainteresowań uczniów stanowi ważny element planowania lekcji na każdym etapie nauczania.

8.2. Formy i organizacja pracy

Jednym z kluczowych zadań nauczyciela jest dostosowywanie form organizacji pracy do potrzeb i osobowości uczniów, a także rozwijanie ich umiejętności pracy w grupie. Zadania mogą być więc realizowane poprzez następujące formy:

- praca indywidualna – np. ciche czytanie w celu zrozumienia informacji
- praca w parach – np. krótka konwersacja
- praca w grupach – np. odgrywanie scenki, rozwiązywanie problemu
- praca z całą klasą – np. powtarzanie chórem, burza mózgów
- stacje edukacyjne – na każdym ze stanowisk uczniowie w parach lub grupach wykonują inne zadanie, związane ze zdobytymi umiejętnościami lub wiedzą (**Załącznik 3**)
- projekty szkolne (planowanie, zbieranie materiałów, opracowanie projektu i prezentacja produktu finalnego)
- projekty europejskie - np. program eTwinning (www.etwinning.net) lub partnerska (dwustronna lub wielostronna) współpraca szkół w ramach programu Comenius (www.comenius.org.pl)
- praca z komputerem i tablicą multimedialną

8.3. Techniki Nauczania

Rozwijanie kompetencji językowych

Każde zadanie rozwijające umiejętności językowe poprzedzone jest ćwiczeniami przygotowującymi uczniów do wykonania zadania, takimi jak: wprowadzenie do tematu, przedstawienie istotnych wyrażen, czy zademonstrowanie przykładowego modelu wypowiedzi.

Poniżej wymienione zostały przykładowe zadania rozwijające umiejętności językowe:

Stuchanie

- techniki TPR (*Total Physical Response*)
- piosenki i rymowanki
- układanie obrazków zgodnie z informacjami znajdującymi się w nagraniu
- dopasowywanie obrazków do wypowiedzi

-
- przekazywanie informacji zawartych w wysłuchanym tekście w formie ilustracji
 - uzupełnianie luk
 - odpowiedzi na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu
 - streszczanie nagrania w języku polskim
 - dyktando obrazkowe
 - słuchanie historyjek (*storytelling*)
 - oglądanie krótkich filmów i wykonywanie zadań z karty pracy

Nagrania powinny być dosyć krótkie, a ich formy zbliżone do typowych wypowiedzi z życia codziennego (np. dialogi), jednak tempo i wyrazistość mówienia dostosowane odpowiednio do poziomu i możliwości uczniów.

Czytanie

- ćwiczenia wymagające poruszania się po klasie, np. *Znajdź osobę, która*
- układanie obrazków zgodnie z informacjami znajdującymi się w tekście
- dopasowywanie obrazków do informacji zawartych w tekście
- dopasowywanie dwóch fragmentów wypowiedzi np. pytania-odpowiedzi, fragmenty reakcji językowych
- układanie rozsypanego dialogu
- przekazywanie informacji zawartych w tekście w formie ilustracji
- domyślanie się znaczenia słowa z kontekstu
- uzupełnianie luk w tekście
- odpowiedzi na pytania dotyczące tekstu
- korzystanie ze źródeł (np. Internetu, słowników, encyklopedii) w celu uzupełnienia kart pracy opracowanych przez nauczyciela
- praca z dodatkowymi materiałami (*readers*) np. *Cambridge Factbooks* i *Storybooks*
- czytanie na głos, z podziałem na role

Mówienie

Kompetencja w zakresie mówienia obejmuje trzy umiejętności:

a) interakcja:

- odgrywanie ról, scenek
- gry językowe
- zadania oparte na zasadzie „luka w informacji”
- udzielanie odpowiedzi na pytania
- zadawanie pytań (np., *Who am I* - karteczki z nazwiskami znanych osób przyklejone na plecach uczniów i poprzez zadawanie pytań, uczniowie zgadują kim są)

b) dłuższa wypowiedź ustna:

- opisywanie ilustracji, znajdowanie różnic i podobieństw
- opisywanie ciągu zdarzeń/historyjki przedstawionych na obrazkach
- krótkie prezentacje, np. mój ulubiony artysta, moje hobby
- prezentacje projektów

c) wymowa

- dopasowywanie usłyszanego wyrazu do napisanego słowa lub ilustrującego go obrazka
- powtarzanie usłyszanego wyrazu indywidualnie, chórem
- czytanie na głos
- rymowanki

Nauczanie mówienia na II etapie edukacyjnym to przede wszystkim podejmowanie wszelkich działań zachęcających dzieci do wypowiadania się i pokonywania ich zahamowań i nieśmiałości. Wskazywanie błędów językowych odbywa się dopiero po zakończeniu wypowiedzi, tak aby nie zablokować ucznia.

Pisanie

- przepisywanie pojedynczych zdań
- uzupełnianie większych luk w tekście, np. karcie z danymi o sobie
- pisanie stymulowane ilustracją (np. opis czynności wykonywanych każdego dnia na podstawie sekwencji obrazków; opis osoby przedstawionej na ilustracji)
- praca z modelem - analizowanie treści, formy i charakterystycznych zwrotów
- pisanie notatek, wiadomości email, zawierających określone w poleceniu informacje
- projekty (np. informacja o szkole na stronę www)
- pisanie kolektywne (w parach/grupach)

Zarówno w przypadku pisania, jak i mówienia ważniejsze niż poprawność językowa będzie przekazanie komunikatu.

Nauczanie słownictwa

- stosowanie pomocy wizualnych do prezentowania i ćwiczenia słownictwa
- techniki Dramy - mimika, gesty
- tworzenie map myślowych
- porządkowanie wyrazów tematycznie / pod względem części mowy
- gry planszowe, gry w karty (np. *memory*, *domino*)
- woreczek z przedmiotami: *dotykem zgadnij, co w nim jest*
- znajdowanie słowa niepasującego do reszty
- uzupełnianie luk
- dobieranie wyrazu pasującego do kontekstu
- dopasowywanie wyrazów do ilustracji/synonimów/antonimów/definicji
- łączenie wyrazów w związki frazeologiczne
- ćwiczenia ze słownikiem

Nauczanie struktur gramatycznych

- stosowanie wykresów, tabeli, linii czasu do prezentacji i ćwiczenia nowego materiału
- analizowanie przykładowego zdania/tekstu przez uczniów celem określenia reguły
- gry językowe
- *drill* językowy
- uzupełnianie luk w zdaniach, w tekście
- porządkowanie wyrazów w zdaniu
- dobieranie odpowiedniej formy czasownika
- znajdowanie i poprawianie błędów
- wybieranie prawidłowej struktury, pasującej do danego kontekstu
- tworzenie zdań lub krótszych wypowiedzi ustnych lub pisemnych wymagających zastosowania poznanego zagadnienia, np. wyrażania umiejętności (*I can ...*)

Nauczanie zagadnień gramatycznych jest ściśle związane z głównym celem uczenia się języka obcego, z komunikacją. Gramatyka nie jest uczona jako osobne zagadnienie, ale jako środek do wyrażenia np. prośby, czy opisu ilustracji. Stąd podstawa programowa nie podaje inwentarza struktur i zagadnień gramatycznych przewidzianych na II etapie edukacyjnym.

Zagadnienie gramatyczne wprowadzane jest etapami. Po prezentacji i ćwiczeniu nowego materiału, uczniowie wykonują zadania wymagające zastosowania poznanych zagadnień w praktyce. W klasie

czwartej nauczyciel korzysta z dedukcyjnej metody prezentowania nowych zagadnień gramatycznych (nauczyciel podaje regułę), stopniowo jednak przechodzi do metody indukcyjnej (uczniowie sami dochodzą do reguły), tak aby efektywniej włączać uczniów do procesu uczenia się.

Integrowanie nauczania językowego z przedmiotowym (CLIL)

Już od początkowych etapów nauczania języka obcego, warto integrować rozwijanie kompetencji lingwistycznych z poszerzaniem wiedzy z zakresu innych przedmiotów (CLIL). Język staje się tu narzędziem do przekazywania wiedzy. Zagadnienia przedmiotowe mogą dotyczyć:

- wiedzy z zakresu kultury anglosaskiej oraz tradycji innych krajów
- innych przedmiotów, którymi uczniowie się interesują: na przykład przyrodą czy historią.

Każde zajęcia integrujące nauczanie językowe z przedmiotowym mają dwa główne cele: jeden związany z wiedzą przedmiotową, a drugi dotyczący kompetencji językowych. Dużą rolę odgrywa tutaj odpowiednio dobrany materiał nauczania - adekwatnie do wieku, poziomu językowego i poznawczego uczniów. Nauczyciel - anglista, po poznaniu podstawy programowej dla innych przedmiotów, lub rozmowie z nauczycielami innych przedmiotów, decyduje, jaka tematyka może być integrowana z nauczaniem języka. Seria książeczek *Cambridge Young Readers: Factbooks* (wyd. Cambridge University Press) może być pomocna w uczeniu CLIL.

Rozwijanie autonomii ucznia

Wymagania szczegółowe podstawy programowej dla języka obcego, oprócz kompetencji językowych, wymieniają również te związane z rozwijaniem autonomicznych zachowań ucznia: korzystania ze źródeł informacji w języku obcym, również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania technik samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystania ze słownika), stosowania strategii komunikacyjnych, czy dokonywania samooceny. Zadaniem szkoły jest także kształtowanie ucznia odpowiedzialnego, kreatywnego, podejmującego inicjatywy, przedsiębiorczego.

Wprowadzanie autonomii odbywa się powoli, w tempie dostosowanym do możliwości uczniów. Jednym z pierwszych kroków jest umożliwienie uczniom dokonania wyboru z pewnej ograniczonej liczby opcji: np. jednego z dwóch zadań domowych, czy jednego z kilku obrazków do opisania. Uczniowie mogą być dodatkowo poproszeni o uzasadnienie swojego wyboru (w języku polskim); jest to wprowadzenie do autorefleksji, a także bycia odpowiedzialnym za swoje decyzje. Na kolejnych etapach, uczniowie zachęcani są do coraz większego zaangażowania w proces uczenia się. Każde autonomiczne zadanie dane uczniom, musi być najpierw omówione i przećwiczone w klasie, tak aby uczeń wiedział na czym polega jego samodzielna praca i potrafił z sukcesem ją wykonać.

1. Praca z zastosowaniem technologii informacyjnej:

Przykładowe ćwiczenia:

- gry językowe (online lub na CD-ROM)
- praca z kartami pracy opracowanymi przez nauczyciela: uzupełnianie tabeli, znajdowanie odpowiedzi na pytania, dopasowywanie, np. osób do ich zawodów, poprawianie błędów w informacjach
- przygotowywanie zestawów pytań na podstawie danych z Internetu przez jedną grupę uczniów dla innej grupy uczniów
- wzbogacanie wiedzy kulturoznawczej (np. wirtualne podróże, obrzędy) i wiedzy z innych przedmiotów
- wzbogacanie i analiza słownictwa i zagadnień tematycznych – np. temat: świat przyrody - prognoza pogody na świecie; temat: życie towarzyskie - repertuar kin, program telewizyjny
- wymiana listów elektronicznych z młodzieżą z innych krajów
- przygotowanie prostych prezentacji

-
- praca z multimedialnymi materiałami edukacyjnymi (gry, piosenki, ćwiczenia), np. *Connect Arcade, Primary i-Box, Primary i-Dictionary*
 - praca ze słownikiem (online lub na CD-ROM)

2. Praca ze słownikiem

Uczniowie powinni poznać różne formy słownika: słownik w formie papierowej, na CD-Romie oraz online. Prace zaczyna się od słownika dwujęzycznego, a potem stopniowo wprowadzany zostaje prosty słownik monolingwalny.

Przykładowe ćwiczenia z zastosowaniem słownika:

- porządkowanie wyrazów alfabetycznie
- łączenie wyrazów/wyrażeń z definicjami w języku angielskim
- łączenie wyrazów/wyrażeń z obrazkami
- przygotowywanie krzyżówki dla innej grupy
- łączenie związków frazeologicznych
- tworzenie poszczególnych części mowy (słowotwórstwo) od wyrazu wyjściowego
- odsłuchiwanie wymowy słowa w wersji brytyjskiej i amerykańskiej – odgadywanie, która jest którą
- ćwiczenie "prawda/fałsz": nauczyciel przygotowuje i przedstawia uczniom listę informacji dotyczących wybranych ze słownika wyrazów i wyrażeń, np. "jest to nazwa zawodu" z pomocą słownika uczniowie weryfikują prawdziwość zdań
- ćwiczenie: "czytanie ze zrozumieniem": uczniowie czytają tekst i próbują zgadnąć znaczenie nowych wyrazów z kontekstu. Następnie wybierają 5 słów kluczowych dla zrozumienia tekstu i sprawdzają ich znaczenie w słowniku. Uczniowie porównują wybrane przez siebie słowa i decydują na forum klasy, które z nich są rzeczywiście kluczowe.

3. Umiejętność uczenia się

Rolą nauczyciela jest umożliwienie uczniom poznania rozmaitych strategii uczenia się, które mogą wykorzystywać podczas lekcji i w samodzielnej pracy pozaszkolnej. Oprócz umiejętności korzystania ze słownika, uczniowie powinni poznać następujące zagadnienia:

- Jak zorganizować swój proces uczenia się? (np. kiedy się uczyć, gdzie się uczyć, w jakiej kolejności wykonuję zadania domowe)
- Jak zapamiętać i uczyć się nowego słownictwa? (np. skojarzenia, stosowanie kolorów, karteczek, grupowanie, głośne wypowiadania słów, wzajemne odpytywanie)
- Jak radzić sobie ze zrozumieniem tekstu czytanego czy słuchanego? (wykorzystywanie lingwistycznych i pozalingwistycznych podpowiedzi, np. w tekście nazwy własne czy słowa o charakterze uniwersalnym, ponadnarodowym, ilustracje towarzyszące tekstowi; wyszukiwanie słów kluczowych)
- Jak radzić sobie w tworzeniu i reagowaniu na wypowiedź, kiedy nie zna się słowa, które powinno się zastosować? (synonim, opisywanie sposobów użycia czy wyglądu)

Zagadnienia te mogą być omówione w języku polskim, a następnie poparte ćwiczeniami pokazującymi uczniom zastosowanie strategii uczenia się w praktyce.

4. Samoocena i Europejskie Portfolio Językowe

Uczniowie powinni być zachęceni do dokonywania samooceny własnych postępów. Pomoże im to w określaniu własnych mocnych i słabych stron. Uczniowie mogą dokonywać samooceny po każdej lekcji, po cyklu lekcji, a także na zakończenie semestru. Samoocena może być prowadzona przy użyciu, np. ankiet (**Załącznik 5**) lub pytań otwartych, np. niedokończonych zdań, np.:

*Po dzisiejszej lekcji potrafię
Najwięcej trudności sprawia mi
Powinienem jeszcze popracować nad*

Można również wykorzystać *Metodnik* będący narzędziem Oceniania Kształtującego, gdzie uczniowie za pomocą kolorowych kartek: zielonej, żółtej i czerwonej – sygnalizują stopień zrozumienia nowego materiału. Nauczyciel może przygotować własne podobne narzędzie graficzne służące uczniom do oceniania stopnia zrozumienia nowego materiału.

Uczniowie mogą też skorzystać z **Europejskiego Portfolio Językowego**, w którym gromadzą swoje doświadczenia, osiągnięcia i refleksje związane z nauką języków obcych zarówno w szkole, jak i poza nią. EPJ składa się z trzech części:

- paszportu językowego, w którym uczący się odnotowuje poziom znajomości kolejnych języków (w skali Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego - A1, A2, B1, B2, C1, C2), historię uczenia się języka oraz uzyskane dyplomy i certyfikaty
- biografii językowej, w której uczniowie szczegółowo opisują swoje doświadczenie związane z uczeniem się języka obcego, określają swoje mocne i słabe strony, stawiają sobie cele, określają techniki uczenia się i zaznaczają na listach szczegółowych umiejętności językowych, jakie z nich już zdobyli
- dossier, w którym uczeń umieszcza rozmaite materiały związane z procesem uczenia się (np. prace pisemne, projekty)

W procesie przygotowania uczniów do bardziej autonomicznej pracy, nauczyciel powinien zachęcać młodzież do częściowego przejmowania niektórych z jego ról i zadań. Uczniowie mogą oceniać siebie i swoich kolegów. Mogą także wspomagać nauczyciela w organizacji pracy na lekcji, np. przygotować i przynieść materiały pomocne w uczeniu się języka.

8.4. Dostosowywanie procesu nauczania do potrzeb i możliwości uczniów

Zadaniem każdego nauczyciela jest diagnozowanie potrzeb i możliwości ucznia. Uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych obejmuje się szczególną opieką i przygotowuje dla nich, w zależności od ich sytuacji, albo karty indywidualnej pracy ucznia (KIPU), albo indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET) (*Rozporządzenie MEN w sprawie zasad udzielania i organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej*, Dz. U. z 2010r. Nr 228, poz. 1487). Nauczyciel w dokumentach tych określa między innymi sposób pracy z uczniem wymagającym pomocy.

Praca z uczniem słabszym

Test diagnostyczny przeprowadzony na początku roku szkolnego oraz obserwacja uczniów w trakcie pierwszych tygodni nauki dosyć szybko pozwalają nauczycielowi rozpoznać uczniów mających problemy z nauką. Trudności w przyswajaniu języka obcego na II etapie często dotyczą samodzielnego pisania tekstu, tworzenia krótkiej wypowiedzi ustnej, poprawnego stosowania struktur gramatycznych, np. czasów gramatycznych (Szpotowicz w Komorowska 2011:137-138), a także płynnego czytania.

Powodem takich problemów może być niższy poziom znajomości języka w stosunku do poziomu reszty klasy, mniejsze możliwości intelektualne ucznia, czy też dysfunkcja (np. dysleksja). Problemy mogą być także spowodowane nadpobudliwością lub problemami osobowościowymi ucznia.

Praca nauczyciela z uczniem z trudnościami polega na planowaniu i podejmowaniu działań mających na celu zindywidualizowanie procesu nauczania i sprostanie potrzebom ucznia słabego. Pomocne mogą tu być następujące formy i techniki pracy:

- organizowanie dodatkowych zajęć - konsultacji
- zadawanie dodatkowych ćwiczeń i prac do wykonania w domu
- dostosowywanie tempa pracy nad danym zadaniem do potrzeb ucznia: wydłużanie czasu pracy na lekcji, terminu oddawania zadania domowego
- stosowanie programów komputerowych pozwalających uczniowi na samodzielną pracę nad językiem angielskim

- szczególne monitorowanie pracy ucznia podczas lekcji: uczeń może siedzieć w pobliżu nauczyciela, tak aby ten na bieżąco mu asystował
- pomoc koleżeńska (*peer-teaching*): uczeń często lepiej przyswaja materiał pracując w parze z rówieśnikiem, który mu pomaga w razie potrzeby
- praca metodą projektu, w której uczeń może wykazać swoją wiedzę i umiejętności z innych dziedzin we współpracy z innymi uczniami
- wprowadzenie ćwiczeń angażujących wszystkie kanały percepcji (dźwięk powiązany z obrazem i z ruchem)
- wykorzystywanie kolorów do zaznaczania ważnych informacji (nauczyciel na tablicy, uczeń w zeszytach)
- różnicowanie trudności zadań - uczeń słabszy w klasie pracuje nad takim samym zagadnieniem jak jego koledzy, ale sama instrukcja zadania jest prostsza, lub zadanie jest krótsze i mniej wymagające, podobnie różnicowane są zadania domowe
- planowanie lekcji i dobieranie ćwiczeń w taki sposób, aby uczeń nieustannie utrwał materiał sprawiający mu trudność
- umieszczanie w instrukcji zadania podpowiedzi, dotyczących strategii rozwiązania zadania
- formułowanie instrukcji zadań w sposób prosty: uczeń otrzymuje jedno polecenie, a nie ciąg instrukcji do wykonania
- udzielanie informacji zwrotnej uczniowi na bieżąco, po wykonaniu każdego fragmentu zadania, wspieranie i nagradzanie jego wysiłku

(Nadolska, Tomaszewska, 2009)

Praca z uczniem zdolnym

Zajęcia edukacyjne z uczniem zdolnym powinny być prowadzone z wykorzystaniem takich metod, które pozwolą na stymulowanie zdolności i umiejętności twórczych uczniów, na twórcze rozwiązywanie problemów, analizowanie i wyciąganie wniosków. Często uczeń zdolny, oprócz rozwijania umiejętności lingwistycznych, chętny jest do pogłębiania wiedzy ogólnej (*CLIL*), czy też wiedzy z dziedziny kultury, literatury anglojęzycznej.

Wiele z rozwiązań proponowanych w nauczaniu ucznia słabszego odnosi się również do ucznia zdolnego. Oto przykładowe formy pracy:

- organizowanie dodatkowych zajęć - konsultacji indywidualnych lub kółka języka angielskiego
- różnicowanych zadań domowych - jedno z poleceń trudniejsze, wymagające umiejętności poszukiwania informacji i podejmowania decyzji
- różnicowanie trudności zadań - uczeń zdolniejszy pracuje nad takim samym zagadnieniem jak jego koledzy, ale sama instrukcja zadania jest trudniejsza, lub zadanie jest bardziej wymagające
- planowanie dodatkowych zadań do wykonania na lekcji
- stosowanie programów komputerowych pozwalających uczniowi na samodzielną pracę nad językiem angielskim
- praca metodą projektu
- prezentacje: np. z zakresu innego przedmiotu (*CLIL*)
- inscenizacje
- biblioteczka młodego anglisty: zachęcanie do czytania dodatkowych książeczek (*readers*) dostosowanych poziomem do umiejętności ucznia
- zachęcanie do udziału w konkursach
- praca w projektach europejskich (*Comenius*, *e-twinning*)

9. Opis założonych osiągnięć ucznia

Opracowane w oparciu o podstawę programową kształcenia dla szkół podstawowych (Rozporządzenie MEN z 23.12.2008 Dz. U. Nr 4, poz. 17 z 2009 r.).

Celem przedstawionego poniżej opisu jest określenie osiągnięć ucznia na końcu drugiego etapu edukacyjnego, czyli po 240 godzinach zajęć edukacyjnych z języka angielskiego. Zgodnie z podstawą programową oczekiwane umiejętności uczniów sformułowane są w języku wymagań szczegółowych. Dla zwiększenia przejrzystości dokonywanego opisu, osiągnięcia ucznia zostały sklasyfikowane w ramach poszczególnych sprawności językowych, umiejętności zintegrowanych i ponadprzedmiotowych umiejętności ucznia.

Po ukończeniu klasy szóstej szkoły podstawowej uczeń będzie potrafił:

Słuchanie:

- 1) reagować na polecenia;
- 2) zrozumieć znaczenie zwrotów dnia codziennego adresowanych do ucznia;
- 3) zrozumieć ogólny sens prostego tekstu;
- 4) wyszukiwać proste informacje szczegółowe w tekście słuchanym;
- 5) zrozumieć intencje rozmówców (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie);
- 6) rozpoznać rodzaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole);
- 7) stosować strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty).

Czytanie:

- 1) zrozumieć ogólny sens krótkiego, prostego tekstu;
- 2) wyszukać prostych informacji szczegółowych w krótkim tekście;
- 3) rozpoznać różne rodzaje tekstów, (np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa);
- 4) stosować strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty).

Mówienie:

Interakcja:

- 1) przedstawiać siebie i członków swojej rodziny;
- 2) podać swój wiek i miejsce zamieszkania;
- 3) podać swoje upodobania;
- 4) mówić, co posiada i co potrafi robić;
- 5) prosić o informacje;
- 6) wyrażać swoje emocje;
- 7) wyrażać prośby i podziękowania.

Kilkudzaniowe wypowiedzi:

- 1) opisać ludzi, przedmioty i miejsca;
- 2) opowiadać o czynnościach życia codziennego;
- 3) przedstawiać swoje upodobania i uczucia.

Pisanie:

- 1) opisać ludzi, przedmioty i miejsca;
- 2) opisać czynności dnia codziennego;
- 3) przedstawić swoje upodobania i uczucia;

-
- 4) udzielić podstawowych informacji na swój temat;
 - 5) wyrażać podziękowania.

Umiejętności zintegrowane:

- 1) przekazać ustnie informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego;
- 2) zapisać informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego.

Słownictwo i zagadnienia gramatyczne:

- 1) posługiwać się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań szczegółowych;
- 2) wykorzystać techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, zapamiętywanie nowych wyrazów).

Umiejętności ponad-przedmiotowe

- 1) dokonać samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego);
- 2) korzystać ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- 3) współdziałać w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych;
- 4) wykazać się świadomością językową (np. podobieństwa i różnice między językami).

10. Propozycje metod oceniania stopnia realizacji założonych celów

Na początku czwartej klasy należy przeprowadzić test poziomujący, w celu określenia poziomu językowego uczniów, aby dobrać podręcznik, odpowiedni do umiejętności uczniów. Zamiast lub obok testu poziomującego, uczniowie mogą wypełnić ankietę diagnostyczną (**Załącznik 4**), która jest dla nauczyciela bogatym źródłem wiedzy o mocnych i słabych stronach uczniów.

10.1. Ogólne założenia oceniania

Głównym celem oceniania jest wspomaganie ucznia w procesie uczenia się przez przekazywanie informacji na temat jego mocnych i słabych stron oraz udzielanie wskazówek do dalszej pracy. Cele te spójne są z założeniami **oceniania kształtującego**.

Ocenianie musi być prowadzone systematycznie, tak aby uczniowie na bieżąco określali swoje postępy, a nauczyciel analizował skuteczność swojego nauczania, by w konsekwencji korygować własną pracę. Wszystkie elementy języka ćwiczone na lekcjach powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w ocenianiu; tak więc, sprawdzane powinno być rozumienie tekstu czytanego, słuchanego, pisanie, mówienie oraz znajomość słownictwa i w późniejszym czasie także struktur gramatycznych.

Nauczyciel, w ocenianiu pracy uczniów, nie ogranicza się jedynie do wystawienia oceny za sprawdzian, czy zadanie domowe, ale pisze również komentarz, w którym najpierw wskazuje na mocne strony pracy, a następnie podaje uczniowi konkretne wskazówki do dalszej pracy.

10.2. Elementy podlegające ocenianiu

Ocenianiu może podlegać:

- sprawdzian dotyczący poszczególnych umiejętności językowych (słuchanie, czytanie, pisanie, funkcje językowe), słownictwa, struktur
- krótka wypowiedź ustna (np. odpowiedzi na pytania, reakcja w sytuacjach codziennych, krótki opis obrazka, odgrywanie scenki)
- krótka wypowiedź pisemna (np. notatka, email, list)
- projekty językowe
- zaangażowanie ucznia w pracę na lekcji
- zadania domowe
- gotowość do podejmowania dodatkowych zadań (np. udział w konkursach, projektach, czytanie dodatkowych lektur)

10.3. Cechy dobrego sprawdzianu

1. Układ zadań w sprawdzianie: od łatwiejszych do trudniejszych.
Przykładowe techniki zadań typowe dla wymagań podstawowych:
 - przyporządkowanie wyrazów do podanych kategorii,
 - dopasowywanie wyrazu/informacji do ilustracji,
 - wybieranie prawidłowej odpowiedzi z dwóch możliwości.Przykładowe techniki charakterystyczne dla wymagań ponadpodstawowych:
 - wybór odpowiedzi z trzech/czterech możliwości
 - uzupełnianie luk w tekście,
 - poprawianie błędnych informacji.
2. Szczegółowo przedstawiony uczniom zakres wiadomości i umiejętności, które podlegać będą kontroli (NACOBZU = na co będę zwracał uwagę).
3. Typy zadań znane i wcześniej ćwiczone z uczniami na zajęciach edukacyjnych.
4. Zadania skonstruowane w taki sposób, aby oceniały tylko te umiejętności/wiedzę, które mają być sprawdzane.
5. Przejrzystość i czytelność sprawdzianu.
6. Krótkie i jasne instrukcje (najlepiej w języku polskim).
7. Podana punktacja za każde zadanie; określone kryteria do zadań otwartych.
8. Realistycznie zaplanowany czas przeznaczony na wykonanie zadań.

10.4. Sprawdzanie umiejętności językowych

Rozumienie ze słuchu i czytanie ze zrozumieniem

Przykładowe zadania:

- transfer informacji (rysowanie planu, uzupełnianie obrazka, podpisywanie obiektów zgodnie z treścią tekstu, uszeregowywanie obrazków),
- wybór prawidłowej odpowiedzi, ilustracji, słowa,
- uzupełnianie luk, tabeli,
- porządkowanie (np. kolejności wypowiedzi w dialogu, wydarzeń w tekście),
- dopasowywanie (np. ilustracji do tekstu, dialogu do miejsca, brakujących sekwencji w dialogu)
- technika typu: prawda/fałsz.

Pisanie

Przykładowe zadania:

- dyktando (kontrola znajomości pisowni),
- uzupełnianie luk w formularzu, opisie obrazka,
- zadanie stymulowane materiałem wizualnym (np. mapą pogody, historyjką obrazkową, notatkami z pamiętnika),
- krótki tekst użytkowy (np. zaproszenie, ogłoszenie, kartka z pozdrowieniami) z określonymi do przekazania informacjami.

Mówienie

Przykładowe techniki sprawdzania umiejętności mówienia w języku obcym:

Interakcja:

- odpowiedzi na pytania,
- reakcje językowe na opisane sytuacje,
- odgrywanie ról.

Krótką wypowiedź:

- wypowiedź sterowana ilustracją (np. opis obrazka, znajdowanie różnic na dwóch ilustracjach, historyjka obrazkowa),
- na zadany temat (np. moje hobby).

10.5. Sprawdzanie znajomości zagadnień leksykalno-gramatycznych

Przykładowe techniki sprawdzania znajomości słownictwa i zagadnień gramatycznych:

- dopasowywanie (np. wyrazów do ilustracji, wyrazu do definicji),
- grupowanie (np. w kategorii tematyczne),
- nazywanie, np. czynności czy przedmiotów pokazanych na ilustracji,
- uzupełnianie luk z zdaniami, w tekście,
- wybór poprawnej formy,
- układanie rozsypanych wyrazów w zdanie,
- identyfikowanie słowa, które nie pasuje do pozostałych słów.

10.6. Propozycje sposobu ustalania śródrocznej i rocznej oceny klasyfikacyjnej

Rozporządzenie MEN z dn. 30.04.2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562 z 2007 r. z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z w/w rozporządzeniem uczniowie oraz ich rodzice muszą zostać poinformowani o wymaganiach edukacyjnych na poszczególne oceny klasyfikacyjne. Roczna ocena klasyfikacyjna winna być wyrażona cyfrą 1, 2, 3, 4, 5 lub 6. Nauczyciele zobowiązani są do opracowania wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny. Oceny 2, 3 będą w większości odpowiadały wymaganiom podstawowym, a oceny 4, 5 - wymaganiom ponadpodstawowym. Poniżej przedstawiono przykładowy opis wymagań edukacyjnych. Nauczyciel powinien dostosować go do możliwości i potrzeb swoich uczniów.

Ocenę określa się, opisując poziom umiejętności ucznia (opisanych w podstawie programowej) oraz stopień komunikatywności i samodzielności wykonania zadania.

celujący: uczeń

- wykazuje umiejętności oraz wiadomości wykraczające poza wymagania określone w opisie ceny bardzo dobrej; uczeń podejmuje również dodatkowe zadania (konkursy, projekty, itp.)
- bezbłędnie reaguje na polecenia wydawane w języku angielskim
- bez problemów określa główną myśl wypowiedzi ustnej bądź pisemnej, wyszukuje szczegółowe informacje, określa jej kontekst sytuacyjny, intencje rozmówcy i formę tekstu
- swobodnie prowadzi podstawowe rozmowy dotyczące życia codziennego; jego wypowiedzi są w pełni komunikatywne
- samodzielnie formułuje kilkudzaniowe wypowiedzi ustne i pisemne na tematy określone w programie
- swobodnie reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach
- bezbłędnie rozpoznaje i prawidłowo stosuje struktury gramatyczno-leksykalne niezbędne do skutecznej komunikacji
- swobodnie przekazuje ustnie i zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego
- umiejętnie korzysta ze słownika dwujęzycznego i monolingwalnego
- efektywnie korzysta ze strategii komunikacyjnych
- sprawdziany zalicza na minimalnie 95 %*
- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniach wykonywanych na zajęciach

bardzo dobry: uczeń

- bezbłędnie reaguje na polecenia wydawane w języku angielskim
- bez problemów określa główną myśl krótkiej i prostej wypowiedzi ustnej, bądź pisemnej wyszukuje proste szczegółowe informacje, określa jej kontekst sytuacyjny, intencje rozmówcy i formę tekstu
- swobodnie prowadzi podstawowe rozmowy dotyczące życia codziennego; jego wypowiedzi są w pełni komunikatywne
- samodzielnie formułuje proste kilkudzaniowe wypowiedzi ustne i pisemne na tematy określone w programie
- swobodnie reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach
- bezbłędnie rozpoznaje i prawidłowo stosuje podstawowe struktury gramatyczno-leksykalne niezbędne do skutecznej komunikacji
- swobodnie przekazuje ustnie i zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego
- umiejętnie korzysta ze słownika dwujęzycznego i prostego monolingwalnego
- efektywnie korzysta ze strategii komunikacyjnych
- sprawdziany zalicza na minimalnie 85 %*
- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniach wykonywanych na zajęciach

dobry: uczeń

- reaguje na większość poleceń wydawanych w języku angielskim
- w większości przypadków prawidłowo określa główną myśl krótkiej i prostej wypowiedzi ustnej bądź pisemnej, wyszukuje proste szczegółowe informacje, określa jej kontekst sytuacyjny, a także intencje nadawcy; rozróżnia formy tekstu
- w większości swobodnie prowadzi podstawowe rozmowy dotyczące życia codziennego; jego wypowiedzi są w większości komunikatywne
- na ogół swobodnie formułuje proste, komunikatywne wypowiedzi ustne i pisemne na tematy określone w programie; czasami jednak wypowiedź może być niespójna i zawierać nieliczne błędy językowe, które nie zakłócają komunikacji

-
- dość swobodnie reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach, i na ogół wypowiedzi te są komunikatywne
 - rozpoznaje podstawowe struktury gramatyczno-leksykalne niezbędne do skutecznej komunikacji i w większości prawidłowo je stosuje
 - przekazuje ustnie i zapisuje większość informacji uzyskanych z tekstu słuchanego lub czytanego
 - dość umiejętnie korzysta ze słownika dwujęzycznego i prostego monolingwalnego
 - efektywnie korzysta ze strategii komunikacyjnych
 - sprawdziany zalicza na minimalnie 70%*
 - aktywnie uczestniczy w zajęciach

dostateczny: uczeń

- reaguje na część poleceń wydawanych w języku angielskim
- raczej prawidłowo określa główną myśl niektórych krótkich i prostych wypowiedzi ustnych bądź pisemnych, wskazuje większość szczegółowych informacji, określa niektóre konteksty sytuacyjne, i czasami - intencje nadawcy czytanego tekstu oraz formę wypowiedzi
- prowadzi podstawowe rozmowy dotyczące życia codziennego; jednak jego wypowiedzi mogą zakłócać komunikację
- potrafi w miarę samodzielnie sformułować proste wypowiedzi ustne i pisemne na większość tematów określonych w programie; jednak wypowiedzi te mogą być niespójne i niekiedy częściowo niezrozumiałe
- w miarę samodzielnie reaguje w formie prostego tekstu pisanego w większości typowych sytuacji, jednak wypowiedzi te mogą być częściowo niekomunikatywne
- w większości rozpoznaje podstawowe struktury gramatyczno-leksykalne niezbędne do skutecznej komunikacji i czasami prawidłowo je stosuje
- przekazuje ustnie i zapisuje część informacji uzyskanych z tekstu słuchanego lub czytanego
- w większości umiejętnie korzysta ze słownika dwujęzycznego
- dosyć efektywnie korzysta ze strategii komunikacyjnych
- sprawdziany zalicza na minimalnie 55 %*
- w miarę możliwości aktywnie uczestniczy w zajęciach

dopuszczający: uczeń

- reaguje na niektóre polecenia wydawanych w języku angielskim
- czasami prawidłowo określa główną myśl niektórych bardzo prostych wypowiedzi ustnych bądź pisemnych, wskazuje niektóre szczegółowe informacje, czasami określa kontekst sytuacyjny i rozpoznaje formę tekstu, jednak czynności te mogą mu sprawiać dużo trudności i często potrzebuje pomocy nauczyciela
- podejmuje próby prowadzenia podstawowych rozmów dotyczących życia codziennego; jednak jego wypowiedzi są mało komunikatywne
- potrafi, przy pomocy nauczyciela, udzielić krótkich wypowiedzi ustnych i pisemnych w zakresie tematów określonych w programie, jednak wypowiedzi te mogą być niespójne i mało zrozumiałe
- podejmuje próby pisania prostego tekstu dotyczącego niektórych typowych sytuacji, jednak wypowiedzi te są mogą być w większości niekomunikatywne
- rozpoznaje część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych niezbędnych do skutecznej komunikacji, ale rzadko potrafi je prawidłowo zastosować
- przekazuje ustnie niektóre informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego
- dość umiejętnie korzysta ze słownika dwujęzycznego
- czasami efektywnie korzysta ze strategii komunikacyjnych

- sprawdziany zalicza na minimalnie 40 %*
- w miarę możliwości aktywnie uczestniczy w zajęciach

niedostateczny: uczeń

- reaguje z problemami na polecenia wydawane w języku angielskim
- nie potrafi prawidłowo określić głównej myśli bardzo prostych wypowiedzi ustnych bądź pisemnych
- rzadko podejmuje próby prowadzenia podstawowych rozmów dotyczących życia codziennego; jednak jego wypowiedzi są niekomunikatywne
- czasami potrafi, przy pomocy nauczyciela, udzielić krótkich wypowiedzi ustnych i pisemnych w zakresie tematów określonych w programie, jednak jego wypowiedzi są niespójne i mało zrozumiałe
- nie podejmuje prób pisania prostego tekstu dotyczącego niektórych typowych sytuacji, jego wypowiedzi są w większości niekomunikatywne
- nie rozpoznaje większości podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych niezbędnych do skutecznej komunikacji, nie potrafi ich prawidłowo zastosować
- nie potrafi przekazać ustnie nawet niektórych informacji uzyskanych z tekstu słuchanego lub czytanego
- sprawdziany zalicza na minimalnie 15 %*
- nie wykazuje umiejętności pozwalających na uzyskanie oceny dopuszczającej

*próg procentowy ustala się zgodnie z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania.

11. Środki dydaktyczne proponowane do wykorzystania przy realizacji niniejszego programu

- Podręczniki i zeszyty ćwiczeń, np. *Let's Connect*, Cambridge University Press, 2012
- Książki nauczyciela opracowane do poszczególnych podręczników
- Plany wynikowe i rozkłady materiału
- Słowniki, np.:
 - *Cambridge School Dictionary*
 - *Cambridge Learner's Dictionary*
 - *Primary i-Dictionary*, Cambridge University Press
- Nagrania audio i video (CD, DVD)
- Oprogramowanie multimedialne:
 - *Primary i-Box*, Cambridge University Press
 - *Primary i-Dictionary*, Cambridge University Press
 - *The Thinking Lab: Science*, Cambridge University Press
 - *Connect Arcade*: <http://www.cambridge.org/elt/connect2e/connectarcade/>
- Dodatkowe książeczki do czytania:
 - seria *Cambridge Young Readers: Factbooks*, Cambridge University Press
 - seria *Cambridge Young Readers: Storybooks*, Cambridge University Press
- Materiały do kopiowania, np.
 - Bentley, K. *Primary Curriculum Box*, Cambridge University Press
 - Greenwood, J. *Activity Book*, Cambridge University Press
 - Hancock, M., *Singing Grammar*, Cambridge University Press
 - Levy, M., Murgatroyd, N. *Pairwork and Groupwork*, Cambridge University Press

-
- Nixon, C., Tomlinson, M. *Primary Activity Box*, Cambridge University Press
Primary Communication Box, Cambridge University Press
Primary Grammar Box, Cambridge University Press
Primary Pronunciation Box, Cambridge University Press
Primary Reading Box, Cambridge University Press
Primary Vocabulary Box, Cambridge University Press
 - O'Dell, F., Head, K. *Games for Vocabulary Practice*, Cambridge University Press
 - Puchta, H., Devitt, M., Gerngross, G. *Get on stage*, Cambridge University Press
 - Puchta, H., Devitt, M., Gerngross, G., Holzmann, C. *Grammar Songs and Raps*, Cambridge University Press
 - Puchta, H. Williams, M. *Teaching Young Learners to Think*, Cambridge University Press
 - Wicks, M. *Imaginative Projects*, Cambridge University Press
 - Zaorob, M. L., Chin, E. *Games for Grammar Practice*, Cambridge University Press
 - Książki zawierające ćwiczenia gramatyczne i leksykalne, np.:
 - Murphy, R., *Essential Grammar in Use*, Cambridge University Press
 - McCarthy, M&F. O'Dell, *English Vocabulary in Use*, Cambridge University Press
 - Literatura z zakresu doradztwa metodycznego:
 - Black, P., Harrison, Ch., Lee, C., Marshall, B., Wiliam, D., *Jak oceniać aby uczyć?*, CEO, 2006
 - Bogdanowicz, M., Smoleń, M. *Dysleksja w kontekście nauczania języków obcych*, Harmonia, 2004
 - Coyle, D., Hood, P., Marsh, D. *CLIL*, Cambridge University Press
 - Dudeney, G., *The Internet and the language classroom*, Cambridge University Press
 - Głowacka, B., *Czego Janek się nauczy... Przewodnik metodyczny dla nauczycieli do EPJ dla uczniów 10-15*, CODN, 2005
 - Gorzelak, M. (koordynator projektu), *Europejskie Portfolio Językowe dla uczniów 10-15*, CODN, 2004
 - Harmin, M. *Duch Klasy: Jak motywować uczniów do nauki*, CEO, 2005
 - Komorowska, H. (red.) *Skuteczna nauka języka obcego. Struktura i przebieg zajęć językowych.*, CODN, 2009
 - Komorowska, H. (red.) *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011
 - Lindstromberg, S. (ed.) *Language activities for teenagers*, Cambridge University Press
 - McCombs, B. L. *Uczeń trudny. Jak skłonić go do nauki*, WSiP, 1997
 - Robertson, J. *Jak zapewnić dyscyplinę, ład i uwagę w klasie*, WSiP, 1998
 - Vale, D., Feunteun, A. *Teaching Children English*, Cambridge University Press, 1995
 - Wright, A. *Pictures for Language Learning*, Cambridge University Press
 - Teacher's Support Site
http://www.cambridge.org/pl/elt/catalogue/subject/project/custom/item3829555/Connect-Teacher-Support-Site/?site_locale=pl_PL¤tSubjectID=382416

12. Bibliografia

W pracy nad niniejszym programem wykorzystano:

1. *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, CODN, 2003
2. *Europejskie Portfolio Językowe dla uczniów 10-15*, CODN, 2004
3. Komorowska H. (red) *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011
4. Komorowska, H., *Metodyka nauczania języków obcych*. wyd. Fraszka Edukacyjna, 2005

-
5. Komorowska, H., *Programy nauczania w kształceniu ogólnym i w kształceniu językowym*, wyd. Fraszka Edukacyjna, 2005
 6. Komorowska H. (red) *Skuteczna nauka języka obcego*, CODN, 2009
 7. Komorowska, H., *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*. wyd. Fraszka Edukacyjna, 2005
 8. Nadolska, M., Tomaszewska, B. *Program nauczania języka angielskiego dla kursu początkowego i kontynuacyjnego gimnazjum*, Cambridge University Press, 2009
 9. Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, MEN, 2011
 10. Podstawa programowa z komentarzem, tom 3. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, MEN, 2009
 11. Rozporządzenia:
 - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, (Dz. U. Nr 4, poz. 17. z 2009 r.)
 - Rozporządzenie MEN z dn. 25.09.2008 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 178, poz. 1097 z 2008 r.)
 - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 08.06.2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89, poz. 730 z 2009 r.)
 - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17.11.2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487 z 2010 r.)

13. Załączniki

Załącznik 1:	Arkusz samooceny nauczyciela
Załącznik 2:	Przykładowy model scenariusza lekcji
Załącznik 3:	Przykładowy scenariusz zajęć
Załącznik 4:	Ankieta diagnostyczna dla ucznia
Załącznik 5:	Arkusz samooceny ucznia

Załącznik 1: Arkusz samooceny nauczyciela

ARKUSZ SAMOOCENY NAUCZYCIELA

(opracowany na podstawie: *Semestralnego arkusza ewaluacyjnego dla mentora słuchacza III roku sekcji angielskiej NKJO w Toruniu* autorstwa mgr Anity Lewickiej i mgr Joanny Przewięźlikowskiej)

Klasa:

Data:

ZADANIE		Bardzo dobrze	Dobrze	Wymaga poprawy
1.	Formułuję jasne cele dla poszczególnych etapów lekcji.			
2.	Przedstawiam cele lekcji uczniom.			
3.	Dostosowuję proces nauczania do potrzeb uczniów.			
4.	Jasno formułuję instrukcje i upewniam się, że uczniowie je rozumieją.			
5.	Trafnie wyjaśniam nowe zagadnienia.			
6.	Właściwie dobieram materiały i ćwiczenia do celu lekcji.			
7.	Wprowadzam różnorodne ćwiczenia.			
8.	Wykorzystuję technologię informatyczno-komunikacyjną na lekcji.			
9.	Sprawnie organizuję różne formy pracy na lekcji.			
10.	Tworzę możliwość naturalnej komunikacji językowej.			
11.	Zachęcam każdego ucznia do udziału w zajęciach.			
12.	Nie dominuję na lekcjach.			
13.	Właściwie poprawiam błędy popełnione przez uczniów.			
14.	Dokonuję oceny umiejętności językowych uczniów na bieżąco.			
15.	Obiektywnie oceniam pracę uczniów.			
16.	Wskazuję uczniom, nad czym muszą pracować.			
17.	Rozwijam kompetencje społeczne ucznia i jego autonomię.			
18.	Zaczynam i kończę lekcje punktualnie.			
19.	Tworzę pozytywną atmosferę w klasie.			
20.	Dbam o dyscyplinę na lekcjach.			

Załącznik 2: Przykładowy model scenariusza lekcji

Data:		Klasa:	
Czas: (np. 45 min.)			
Temat:			
Cel główny: (z punktu widzenia nauczyciela) • Cele szczegółowe: (lingwistyczne i ponad-przedmiotowe) Uczniowie będą potrafili: • •		NACOBZU (na co będę zwracał uwagę - podczas oceniania) • •	
Sprawności językowe ćwiczone podczas lekcji: • • Umiejętności ponad-przedmiotowe: •			
Indywidualizacja nauczania: (Praca z uczniem słabszym/zdolnym lub młodszym/starszym)			
Materiały i pomoce dydaktyczne •			
Możliwe trudności i sposób radzenia sobie z nimi (np. praca w parach, a nieparzysta liczba uczniów)			

Etap lekcji/czas/ interakcja	PROCEDURA (opis czynności nauczyciela i uczniów)
np. rozgrzewka językowa/ 5 minut/w parach	

Załącznik 3: Przykładowy scenariusz lekcji – praca techniką stacji edukacyjnych

Poziom: A1	Klasa: 5
Czas: 45 minut	
Temat: Dom – lekcja podsumowująca.	
Cel główny: Celem lekcji jest podsumowanie kilku godzin zajęć poświęconych zagadnieniu dom (typy domów, pomieszczenia, wyposażenie, miejsce zamieszkania). W trakcie tych zajęć uczniowie wzbogacali swoje słownictwo, powtórzyli strukturę <i>There is/are</i> , przyimki miejsca, a także rozwijali umiejętność czytania i słuchania ze zrozumieniem oraz odgrywania scenek.	
Cele szczegółowe: Uczniowie będą potrafili: • zastosować strukturę <i>There is/are</i> oraz przyimki do opisu pomieszczeń w domu • opisać pokój • wyselekcjonować informacje w czytanych tekstach • rozpoznać słynne budowle • zapytać i poinformować rozmówcę o miejscu swojego zamieszkania • podać definicję słowa	
Sprawności językowe i słownictwo ćwiczone podczas lekcji: • czytanie ze zrozumieniem, • mówienie/słuchanie: „luka informacyjna” • pisanie: zapisywanie informacji uzyskanych z wypowiedzi kolegi • słownictwo: podawanie definicji • rozpoznawanie słynnych budowli i przypisywanie im miejsc, w których się znajdują	
Umiejętności ponad-przedmiotowe: • praca w grupie, korzystanie ze słownika	
Indywidualizacja nauczania: W każdej stacji zestawu zadań łatwiejszych i trudniejszych (zaznaczone innym kolorem): uczniowie, wybierają, nad którym zadaniem chcą pracować.	
Materiały: • Stacja 1 - karta pracy i zestawy kart do odgrywania ról: Pierwsze spotkanie na obozie letnim. Każdy uczeń ma na swojej karcie podane swoje miejsce zamieszkania (państwo, miejscowość, ulicę oraz informację, czy jest to duże miasto, miasteczko, czy wioska). Zadaniem uczniów jest zapoznanie się i uzupełnienie tabeli danymi swoich nowych kolegów. • Stacja 2 - krótki tekst dotyczący układu pomieszczeń w danym domu i karta pracy z zadaniem sprawdzającym zrozumienie tekstu (typu Prawda/Fałsz). • Stacja 3 - karteczki z nazwami miejscowości oraz zdjęciami słynnych budowli: uczniowie dopasowują budowle do miejsc i rozwiązanie wpisują na kartę pracy. • Stacja 4 - dwie ilustracje pokoju; na każdym znajdują się podobieństwa i różnice w umeblowaniu. Uczniowie, nie pokazując sobie obrazków, poprzez podawanie informacji, muszą odnaleźć 5 różnic i zapisać je na karcie pracy. • Stacja 5 - krótka krzyżówka z poznanym słownictwem - wersja A i B: uczniowie pracując w parach podają hasła słów, które mają w swojej wersji (A lub B) i uzupełniają krzyżówkę.	
Możliwe trudności i sposób radzenia sobie z nimi: Stacja 3 - Uczniowie mający problem z przyporządkowaniem miejsca, mogą skorzystać z Internetu. Stacja 5 - Uczniowie mający trudności z podaniem definicji mogą korzystać ze słownika monolingwalnego.	

Przed lekcją nauczyciel zmienia ustawienia stolików w klasie – organizuje 5 stanowisk pracy. Na każdym stanowisku umieszcza odpowiednią ilość kopii ćwiczeń. Uczniowie pracują w parach, lub w trójkach w zależności od liczby uczniów.

Czas:	PROCEDURA
5 min	Po powitaniu uczniów, nauczyciel wyjaśnia, w jaki sposób zorganizowana jest lekcja, przedstawia cele lekcji i wyjaśnia zasady pracy. Uczniowie dzielą się na 5 grup i mają 7 minut na wykonanie każdego zadania. Po 7 minutach na znak nauczyciela przechodzą do kolejnego zadania - kolejnej stacji.
35 min	Uczniowie wykonują zadania w poszczególnych stacjach. Nauczyciel monitoruje ich pracę i robi notatki dotyczące pracy uczniów - mocnych i słabych stron. Szczególnie obserwuje pracę związaną z odgrywaniem ról i opisem obrazka – notuje problemy językowe.
5 min	Uczniowie oddają nauczycielowi wypełnione karty pracy (które po sprawdzeniu zostaną im oddane i omówione) oraz dzielą się swoimi spostrzeżeniami. Nauczyciel przekazuje swój komentarz z obserwowanej pracy uczniów.

Załącznik 4: Ankieta diagnostyczna dla ucznia

ANKIETA DIAGNOSTYCZNA DLA UCZNIA KLASY IV	
Klasa:	Rok szkolny:

1. Czy do tej pory uczenie się języka angielskiego było dla Ciebie:

bardzo łatwe	raczej łatwe	raczej trudne	bardzo trudne
--------------	--------------	---------------	---------------

2. Czy lubisz wykonywać te zadania na lekcji języka angielskiego?

- słuchanie historyjki

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- śpiewanie piosenki

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- czytanie na głos

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- czytanie po cichu

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- wykonywanie poleceń, które nauczyciel wypowiada po angielsku

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- wykonywanie ćwiczeń z nowymi słówkami

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- odgrywanie scenek

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- odpowiadanie na pytania nauczyciela

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- przepisywanie wyrazów i zdań

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

- tworzenie krótkich własnych tekstów

Tak	Nie wiem	Nie
-----	----------	-----

3. W jaki sposób lubisz pracować na lekcji? Podkreśl wybraną odpowiedź.

- sam
- w parze
- w grupie
- przy tablicy

4. Czym się interesujesz? Co lubisz robić w wolnym czasie?

-

5. Jakiej rady udzielisz nauczycielowi, aby mógł przygotować ciekawe lekcje?

-

Dziękuję! ☺

Załącznik 5: Arkusz samooceny ucznia

	Jak sobie radzisz?				
	Bardzo dobrze	Dobrze	Czasami mam kłopot	Sprawia mi to trudność	Potrzebuję pomocy
Odpowiadam na pytania związane ze słuchanym tekstem.					
Odpowiadam na pytania związane z przeczytanym tekstem.					
Prowadzę prostą rozmowę dotyczącą codziennych czynności.					
Wypowiadam kilka zdań o sobie i o najbliższym mi otoczeniu.					
Piszę proste zdania.					
Piszę krótki email.					
Pamiętam nowe wyrazy.					
Rozumiem materiał gramatyczny.					
Stosuję poznane zagadnienia gramatyczne w zdaniach.					
Korzystam ze słownika.					
Wykonuję zadania domowe.					
Jestem aktywny na lekcjach.					
Współpracuję w grupie.					
Wykonuję dodatkowe zadania (plakaty, przedstawienia teatralne, projekty szkolne i międzyszkolne, konkursy itp.).					
Największą trudność sprawia mi					